

l'Alta Cerdanya encara anomenen així les banyeres de fusta que s'usen a Les Escaldilles de Llo per pendre rústics banys termals: muntanya amunt hi ha a Llo la Font i el Clot de la Pastera, i recordo haver vist de lluny un cubell al peu d'aqueixa font (1959).¹

Accs. secundàries: espècie de porxo d'una capella: «LA CAPELLA: la rexa --- lo retaule --- la pastera: aedícula», OPou (*ThPu.*, 165); 'espècie de petit aparador de joier': «Jo record que, quan era allot, quasi no hi havia a l'Argenteria més que argenters, que solien fer feina a defora, amb la p. tancant una part del portal: ara ja no es veu cap p. ni els artesans fent feina amb el martellet i el bufador de la flama de gas», Miquel Forteza (*Jueus Convertiits*, p. 25). Altrament pastera és encara el mot usual, no sols per al gros moble de pastar pa a casa —així fins al cap del Pallars (—era Tor de V. Ferrera, 1932, —era Àreu i Ferrera, 1933)—, sinó també tota gaveta per tenir o dur-hi pa, Montcortès de Pallars, on he vist pageses venint de cercar els pans que havien dut a coure al forn públic, amb una pastereta plena damunt del cap (1959); o bé en general «gamella» a Eiv. (PzCabr.). A part d'aquest pastereta tenim pasteróla per a la gaveta del paleta (Tor i Àreu, 1932-3). Paster. Pasterada. Pasterejar. Pastereria. Pasteró, -terot. Pastiri.

Pastim [1608, DAg.], «pastim: amassijo, el pedazo de massa formado de agua y harina, para hazer el pan», CROs (1764, p. 179); setmanes abans de l'Assalt de la Bastille, els revoltats del Rebombori del Pa calaven foc a Bna. a la fàbrica dita del Pastim (Soldevila, *Hist. de Cat.* III, 1233); «en quant a forns y fleques de pa blanc, mitjà y moreno, són lo Pastim, que és lo principal, vehí a Sant Agustí Vell, quartel de cavalleria y Escola de Matemàtiques en la Esplanada», B. de Maldà (*Excurs.*, 47); era al Parc de la Ciutatella vora el Portal, Pons i Mass. (*L'Auca de la Pepa*, 295). El safareig del Pastim era el lloc proverbial del xivarri: «a casa nostra, que abans era un Seminari, ara és pitjor que el safreig del Pastim», EmVilanova (*O. C.* II, 28).

Formació singular, que ens intrigaria molt si no trobéssim alhora les variants *pastrim* (1608), *pastrén* (1457), *pastrény* i *pastriny* (S. XIV) (DAg.), que ens revelen la procedència real: del ll. PISTRINIUM 'fleca' > oc. ant. *pestrinh*, fr. *pétrin* 'pastera', si bé en català adaptat a l'arrel de *pastera*, *pastar*, i amb parcials canvis de sufix (en part deguts a la influència de SCRINIUM 'arca'), i amb la e de fènyer.²

Pastís: «allí teníem / de tots potatges / --- / pasticeria / molt preciosa, / la pus famosa / de tot París: / en un pastís, / capolat, trit, / d'hom cap de dit / hi fon trobat / --- / més, hi havia, / un cap d'orella / --- / carn d'hom cert era: / la pasticera / --- / era fornera / e tavernera: / dels que hi --- bevien, / alguns mataben, / carn capolaven, / feyen pastells, / e dels budells / feyen salsices / --- / de totes tres / feren quartès / ---», JRoig (*Spill*, vv. 1662, 1666, 1684, 1693). «DEL FORN: fornet per a *pastiços*: *clibanus*». Es manté molt popular a les Illes (eiv. «*pastís*: pastel del país», PzCabr.), al Pall. («carne rellena con patata

y con hígado de cerdo», V. d'Àneu, Pol, 24).³ Amb gran raó *AlcM* retreu que mentre els val. i bal. han mantingut vigorós l'ús de *pastís*, en el Princ. s'hagi deixat penetrar molt el detestable castellanisme *pastel*; val a dir que des dels anys 30 s'hi reaccionà bastant i que, fent alçaprem amb l'ús més restaurat de *pastisseria* i *pastisser*, no sols som molts els qui ens hem acostumat a dir *pastís*, sinó que podem esperar restablir-lo com cal. *Pastissets* «panoli» Tort. (Arabia, *MiscFolk.*, 168) i a moltes altres comarques [1653, Careta, *Barbrismes*].

Pastisser, -era, veg. supra *Spill*; però en molts llocs s'ha aplicat al flequer o forner, com ja en Busa-N.: «*pasticer*: lo que fa pa; -icera; *pasticeria*, art d'ell ---» (E-r-2); «*pasticer*: pistor», OPou (*ThPu.*, 161). En efecte és de molt el terme més usat en aquest sentit en quasi tot el domini cat. occid. (tots els pobles de Cardós i V. Ferrera, 1932-4); ho constato a la Conca de Meià, cap a Artesa, Agramunt etc. (1956), a les Garrigues i al Priorat (Torrebeses, Ulldemolins, Cornudella etc., 1930, 1935). Així també per l'Horta de Val. (a Sollana m'informa el *pastisér* del poble, 1962). Però també cap al Baix Rosselló.

Pastisseria [*Spill*], derivat en les diverses accs. Constató en efecte que diuen *pastisseria* per 'fleca' cap a les Alberes (Vilallonga, St. Joan la Cella, 1959). En cat. central, en canvi, era 'conjunt de pastissos' o 'botiga de confiter' (ús que hem restaurat molts): «grade-ria --- tota plena de plats de la fonda --- de quants anavan allí a sopar, a saber: varios fiambres, bolateria, fricandós, rostits, *pastisseries*, confitures, plats de llet ---», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 169). *Pastitxo*, -itx, de l'it. *pasticcio*. *Pastissó*; *pastissonar*; *pastissós*; *pastissot*. *Pastissejar*. *Apastissat*.

Pastell 'mena d'herba tintòria' [1295]: «gauda, royga, *pasteyl*, cardós, lo quintal, un dr.», ross. 1295 (RLR v, 87); «*pastell*: *glastum*», OPou (*ThPu.*, 50), ço que ens fa sospitar que en Busa-N. «*pastel*: herba pera tenyir: *glastum*» (i alhora «panada de carn» i «petit pa», cf. *pastell* supra *Spill*, que deu ser això) és grafia imperfecta de -l com a -l; el *pastell* tintori val. (Cavanilles, *Observ.* II, 334). *Pastellet*: «capons emborraçats --- empanades --- *pastellets*: *crustulatum*; sopes o pilotetes o polpa», OPou (*ThPu.*, 191). Altra accepció *pastél* 'pedaç en les quilles o escofa de les barques, més petit que una *cepitilla*', L'Escala (J. G. M., 1937).

I 'conjunt de caràcters d'impremta que s'han barrejat en desordre'; d'on: *empastellament* 'barreja que s'hi produeix per descurança de l'impressor' (Dfa.), *empastellar* també generalitzat fins al sentit de 'destrossar material imprès': «Els de la secreta els havien escampat tot el pis, desfets els lligalls, obertes les carpetes, desempaquetades les colleccions de diaris, *empastellada* la paperassa de l'arxiu ---», Coromines (*Prometeu*, VIII, p. 140); i *empastellada* subst. f., amb l'útil matís de 'acumulació de material imprès, amb valor escàs i sentit i ordenació confusa' (ai de nosaltres!, mena de riuada erudita, que cada dia amenaça més certes mènes de «miscel·lànies» i «revistes») nostres!): «l'obra